

Lietuvos ūkio 2016–2019 m. perspektyvos

2016 m. rugsėjis

Ekonominės raidos scenarijus patikslintas naudojantis iki rugpjūčio 30 d. paskelbtais statistiniais duomenimis ir gauta informacija, kurią, vadovaudamasi 2016 m. vasario 18 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 154, pateikė Lietuvos Respublikos ministerijos (Aplinkos, Socialinės apsaugos ir darbo, Susisiekimo, Ūkio, Užsienio reikalų, Žemės ūkio). Pagrindinės išorinės aplinkos prielaidos (naftos kainos, euro ir dolerio kursas, Europos Sąjungos (toliau – ES) ir euro zonos ekonomikų perspektyvos) atitinka Europos Komisijos 2016 metų liepos mėnesio tyrime (The economic Outlook after the UK Referendum: a First Assessment for the Euro Area and EU¹) paskelbtus įverčius. Pagal ekonominės raidos scenarijaus rengimo metu disponuojamą informaciją buvo padaryta prielaida, kad derybos dėl Jungtinės Karalystės (toliau – JK) išstojimo iš ES (Brexit) neprasidės iki 2016 m. pabaigos. Kol nėra aktyvuotas Lisabonos sutarties 50 straipsnis, JK atsiskyrimo procesas nėra prasidėjęs. Aktyvavus 50 straipsnį, derybų dėl atsiskyrimo procesas trunka ne ilgiau nei 2 metus, tačiau esant šalių narių pritarimui Europos Vadovų Taryba gali pratęsti derybų terminą (įvertinus situacijos sudėtingumą tikėtina, kad derybos gali trukti ilgiau nei 2 metus). Vykstant deryboms galioja visi JK ir ES abipusiai įsipareigojimai. Todėl darome prielaidą, kad esminių pokyčių (tokių kaip prekybos režimo ar imigracijos politikos pasikeitimas) iki 2019 m. nebus.

Įvertinę pirmojo pusmečio rezultatus ir atsižvelgę į sumažėsią užsienio paklausą (dėl išaugusio neapibrėžtumo po JK referendumo „Brexit“) bei dėl ekonominio neužtikrintumo iš dalies prislopsiančią vidaus paklausą, numatome, kad 2016 m. šalies BVP augs 2,3 proc., t. y. 0,2 proc. punktais mažiau, nei buvo numatyta pavasarį. Vėlesniu laikotarpiu – 2017–2019 m. – projektuojamą BVP augimo tempą taip pat sumažiname – iki 2,7 proc., 2,5 proc. ir 2,5 proc.

Nepaisant nuosaikaus augimo, Lietuvos BVP augs sparčiau nei ES ir euro zonos BVP, o gyventojų padėtis laikotarpiu, kurį apima ekonominės raidos scenarijus, toliau gerės: mažės nedarbo lygis, o dėl sparčiau nei infliacija augiančio darbo užmokesčio gyventojų perkamoji galia išliks stipri. Darbo užmokesčio augimą sąlygos kvalifikuotų darbuotojų trūkumas.

Tačiau Lietuvos ekonominiai subjektai veiks padidėjusio išorinės aplinkos neapibrėžtumo ir išaugusios konkurencijos sąlygomis. Nors investicinį procesą palaikys įgyvendinami ES 2014–2020 m. finansinio laikotarpio projektai ir palankios kreditavimo sąlygos, savikainos pokyčiai skatins verslą ieškoti našumą didinančių sprendimų.

Siekiant padidinti šalies atsparumą išorės grėsmėms vidutiniu laikotarpiu būtina vykdyti atsakingą fiskalinę politiką, mažinti valstybės skolos lygį ir didinti valstybės finansinius išteklius Rezerviniame (stabilizavimo) fonde. Viešųjų išlaidų ir mokestinių lengvatų efektyvumo didinimas, sukaupto viešojo turto valdymo optimizavimas išorinės aplinkos neapibrėžtumo sąlygomis tampa vienais iš svarbiausių fiskalinės politikos elementų.

Siekiant sukurti pagrindą spartesniam BVP augimui, pagrindiniais ekonominės politikos tikslais turėtų būti šalies ūkio našumo didinimas, gyvenimo lygio skirtumų (socialinės

¹ http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/ceip/pdf/ip032_en.pdf

nelygybės) šalies apskrityse mažinimas, darbo jėgos atitiktis darbo rinkos poreikiams užtikrinimas, neatidėliotinas tinkamai sumodeliuotų (finansiskai ir ekonomiškai pagrindžiamų) struktūrinių reformų įgyvendinimas, palankios investicinės aplinkos užtikrinimas. Neįvykdžius esminės švietimo reformos, nepagerinus sveikatos sistemos kokybės, neužtikrinus, kad ES 2014–2020 m. finansinio laikotarpio lėšomis finansuojami projektai kurtų kokybiškas ilgalaikes darbo vietas, šiuos tikslus bus sunku pasiekti. Verslui aktualu maksimaliai efektyviai išnaudoti turimus gamybinius išteklius, didinti jų apimtis ir modernizuoti darbo vietas. Tačiau po „Brexit“ Europoje ir už jos ribų sustiprėjo ekonominis neužtikrintumas, kuris neigiamai veikia verslo ir vartotojų lūkesčius. Iš kitos pusės, lanksti Lietuvos ekonomika ir kvalifikuota, vis dar santykinai pigi darbo jėga galėtų būti patrauklūs veiksniai JK veikusioms paslaugoms persikelti į Lietuvą. Todėl svarbu, kad atitinkamos institucijos ir Lietuvos verslas jau dabar nustatytų potencialių galimybių sritis ir imtųsi kryptingų veiksmų.

Pirmojo 2016 m. pusmečio Lietuvos ūkio rodikliai buvo gana geri – nepaisant sulėtėjusio investicinio proceso Lietuvos BVP augo sparčiau nei ES ir euro zonos vidurkis (2,2 proc.), mažėjo nedarbas, augo užimtumas, o defliaciją pakeitė nuosaiki infliacija.

Investicinis procesas 2016 m. pradžioje buvo vangus – investicijos į bendrojo pagrindinio kapitalo formavimą 2016 m. I ketvirtį smuko 6,8 proc. (5,8 proc. punktus šio smukimo lėmė kritusios investicinės išlaidos būstui), o per pusmetį sumažėjo 3,4 proc. Pirmąjį 2016 m. pusmetį investicijos mažėjo dėl mažėjančių išlaidų būstui ir kitiems pastatams bei statiniams (neigiama šių išlaidų įtaka pirmojo pusmečio pokyčiams sudarė –5 procentinius punktus). Atsigavęs transporto sektorius nuo metų pradžios didino investicijas ir pirmąjį 2016 m. pusmetį darė teigiamą 3,4 proc. punkto įtaką bendrojo pagrindinio kapitalo formavimo pokyčiui.

Antrojo 2016 m. pusmečio ūkio raida bus slopinama nepalankių išorinių veiksnių. Realizavusis 2016 m. kovo mėn. scenarijuje įvardytai rizikai² dėl JK 2016 m. birželio 23 d. referendumo rezultatų bei abipusių Rusijos ir ES sankcijų pratęsimo, antrąjį 2016 m. pusmetį ir vėlesniu laikotarpiu, kurį apima ekonominės raidos scenarijus, Lietuvos ekonominiai subjektai veiks didesnio išorinės aplinkos neapibrėžtumo ir išaugusios konkurencijos sąlygomis, o pastaruoju metu darbo rinkoje atsiradusi įtampa vidutiniu laikotarpiu nesumažės. Esant tokioms aplinkybėms veiksmingiausias būdas didinti eksporto apimtis būtų didinti gamybinius pajėgumus ir jų panaudojimo efektyvumą. Veiklos efektyvumo didinimas bus aktualus ne tik eksportuojančioms įmonėms – dėl augančios darbo jėgos kainos ir kvalifikuotų darbuotojų trūkumo į vidaus rinką orientuotoms įmonėms taip pat būtų naudinga modernizuoti darbo vietas. Nors investicinį procesą vidutiniu laikotarpiu palaikys įgyvendinami ES 2014–2020 m. finansinio laikotarpio projektai ir palankios kreditavimo sąlygos, vis dėlto, įvertinus vyraujančias tendencijas ir padidėjusį ekonominį neužtikrintumą, bendrojo pagrindinio kapitalo formavimo pokytis 2016 m. projektuojamas neigiamas (–2,6 proc.). Nuo 2017 m. sparčiau įgyvendinant ES fondų lėšomis finansuojamus projektus, bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas augs greičiau, nei buvo numatyta 2016 m.

2

[http://finmin.lrv.lt/uploads/finmin/documents/files/LT_ver/Aktual%C5%ABs_valstyb%C4%97s_finans%C5%B3_duomenys/ERS_a_prasymas_2016-03-18_paskelbtas\(1\).pdf](http://finmin.lrv.lt/uploads/finmin/documents/files/LT_ver/Aktual%C5%ABs_valstyb%C4%97s_finans%C5%B3_duomenys/ERS_a_prasymas_2016-03-18_paskelbtas(1).pdf)

kovo mėn. scenarijuje: 2017 m. – 6,3 proc., 2018 m. – 6,5 proc., 2019 m. – 6,7 proc. Tikėtina, kad 2019 m. bendrojo pagrindinio kapitalo formavimo išlaidų dalis BVP išaugs iki 22,1 proc. ir bus didesnė už daugiamečių šio rodiklio vidurkį (21,1 proc.). Vis dėlto investuojamų lėšų neužteks sparčiai ekonomikos konvergencijai su euro zonos šalių vidurkiu užtikrinti.

Mūsų skaičiavimai rodo, kad dėl nepalankių demografinių tendencijų ir smarkiai per krizę sumažėjusių investicijų potencialus šalies ekonomikos augimas sumažėjo nuo maždaug 5 proc. ikikriziniu laikotarpiu iki 2,5 proc. 2015 metais, o esamas investicijų lygis ir darbo jėgos išteklių galėtų užtikrinti tik apie 2 proc. siekiantį potencialų BVP augimą. Bendrasis gamybos veiksmų našumas 2015 m. sąlygojo tik 0,5 proc. punkto potencialaus BVP augimo, o šalies darbo našumas (apskaičiuotas pagal bendrąją pridėtinę vertę, sukurtą vieno užimtojo per metus), palyginti su praėjusiais metais, beveik nepakito – išaugo tik 0,3 procento. Todėl vidutiniu laikotarpiu ekonominės politikos prioritetu turėtų būti šalies ūkio našumo ir konkurencingumo didinimas – automatizuojant ir optimizuojant įmonių ir įstaigų veiklą, diegiant inovacijas ir naujas technologijas bei modernias darbuotojų valdymo priemones, didinant įrangos panaudojimo efektyvumą ir keliant darbo jėgos kvalifikaciją.

Lietuvai – mažai ir atvirai ekonomikai – investicijos į mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą bei inovacijas yra veiksmingiausias būdas didinti ūkio konkurencingumą ir užtikrinti tvarų ūkio augimą. Nors 2016 m. liepos mėn. paskelbtoje Europos Komisijos inovacijų ataskaitoje Lietuva pateko tarp sparčiau nei ES vidurkis per 2008–2015 m. laikotarpį augančių šalių pagal inovatyvumą (augo 2,4 proc., ES vidurkis – 0,7 proc.), Europos Komisijos apskaičiuotas inovacijų indeksas Lietuvoje 2015 m. buvo beveik perpus mažesnis nei ES vidurkis (apie 0,3 ir apie 0,5 atitinkamai). Eurostato duomenimis, išlaidos moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai vis dar mažesnės nei ES vidurkis (2014 m. Lietuvoje sudarė 1,01 proc. BVP, t. y. dvigubai mažiau nei ES vidurkis – 2,03 proc. BVP). Įvertinus tai, kad 2007–2013 m. ES fondų lėšomis sukurta esminė mokslo tyrimams ir eksperimentinei plėtrai reikalinga infrastruktūra, į kurią investuota daugiau kaip 1 mlrd. eurų, vidutiniu laikotarpiu būtina užtikrinti efektyvų šios infrastruktūros panaudojimą.

Laikotarpis, kai šalies konkurencinis pranašumas galėjo būti pasiektas vien tik dėl atotrūkio tarp Lietuvos ir labiau išsivysčiusių šalių darbo jėgos kainos, baigėsi. 2016 m. I ketvirtį, palyginti su atitinkamu praėjusių metų laikotarpiu, vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis šalyje (įsk. individualias įmones) išaugo 7,4 proc. (privačiame sektoriuje – 8,3 proc., valstybės sektoriuje – 5,7 proc.) – tai sparčiausias vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio šalyje augimas nuo 2009 metų. Darbo užmokestis didėjo visų ekonominės veiklos rūšių įmonėse, ypač tose veiklose, kur darbo užmokestis mažiausias, o veiklos pobūdis susijęs su paslaugų teikimu: apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikloje (14,1 proc.), meninėje, pramoginėje ir poilsio organizavimo veikloje (9,5 proc.), administracinėje ir aptarnavimo veikloje (8,5 proc.), taip pat nekilnojamojo turto operacijų veikloje (9,7 proc.). Lėčiausiai darbo užmokestis augo viešojo valdymo ir gynybos veikloje (4,7 proc.), elektros, dujų, garo tiekimo ir oro kondicionavimo veikloje (4,6 proc.).

Palanki darbuotojams darbo rinkos padėtis ir stiprėjančios darbuotojų derybinės galios skatino darbo užmokesčio augimą. Didelį poveikį turėjo spartus minimaliosios mėnesinės algos (toliau – MMA) augimas – nuo 2015 m. pradžios ji buvo keliami kas pusmetį ir nuo šių metų liepos 1 d. yra 380 eurų. Per 2016 m. MMA išaugs 16,8 proc., o šio padidėjimo poveikis vidutinio mėnesinio bruto

darbo užmokesčio augimo tempui sudarys apie 2 procentinius punktus. Apie 0,5 proc. punkto darbo užmokesčio augimo tempą didinantis poveikis išliks ir 2017 metais (dėl MMA padidinimo 2016 m. metų viduryje).

Įvertinę papildomą nuo 2016 m. liepos 1 d. padidintos MMA poveikį ir 2016 m. I ketvirčio rezultatus numatome, kad 2016 m. vidutinis mėnesinis bruto atlyginimas šalyje augs sparčiau, nei buvo numatyta 2016 m. pavasarį, – 7,4 proc. (kovo mėn., neįvertinus antrojo MMA padidinimo nuo 2016 m. liepos 1 d., buvo numatytas 5,8 proc. augimas). 2017–2019 metais vidutinio mėnesinio bruto atlyginimo pokyčiai priklausys nuo ekonominių veiksnių – darbo jėgos pasiūlos ir paklausos, darbo našumo, infliacijos, įmonių pelningumo – raidos. Darbo užmokestis sparčiausiai augs privačiame sektoriuje – tų veiklų, kurios pasižymi aukšta darbo jėgos paklausa ir kurių darbo užmokestis išlieka mažiausias. Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis šalyje 2017 m. turėtų augti 6,2 proc., 2018 m. – 6,1 proc., 2019 m. – 6,3 proc.

Numatomas sparčiau nei darbo našumas augantis darbo užmokestis atspindi stiprėjančias derybines darbuotojų galias ir darbo užmokesčio konvergenciją link darbo užmokesčio dydžio bendroje ES darbo rinkoje. Įvertinus tai, kad atotrūkis tarp darbo našumo ir darbo užmokesčio kitimo tempų vidutiniu laikotarpiu mažės, o infliacija spartės, tokia darbo užmokesčio raida žalos šalies makroekonominiam tvarumui vidutiniu laikotarpiu neturėtų padaryti, tačiau ribos MMA didinimo galimybes.

Per paskutinius penkerius metus MMA padidėjo 64 proc. (nuo 231,7 Eur 2012 m. I pusmetį iki 380 Eur 2016 m. II pusmetį), t. y. MMA didėjo beveik tris kartus sparčiau nei šalies vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis (24,7 proc. pokytis lyginant 2016 m. projekciją su 2012 m.).

2016 m. I ketvirtį MMA padidinus iki 350 eurų, jos ir vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio santykis išaugo nuo 43,8 proc. 2015 m. iki 47,5 proc. 2016 m. I ketvirtį. Vilniaus apskrityje šis santykis buvo mažesnis už šalies vidurkį – sudarė 42,6 proc. Alytaus, Marijampolės, Panevėžio, Šiaulių, Tauragės, Telšių, Utenos apskrityse MMA ir vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio santykis viršijo 50 proc. ir išpėja apie ekonominę plėtrą šiose apskrityse slopinantį MMA didinimo poveikį. Toliau didinant MMA dalis smulkaus ir vidutinio verslo įmonių (ypač apskrityse, kuriose MMA ir darbo užmokesčio santykis viršija 50 proc.) dėl padidėjusios darbo jėgos kainos gali kelti prekių ir paslaugų kainas, pristabdyti naujų darbo vietų kūrimą ir naujų darbuotojų įdarbinimą.

Gerėjant namų ūkių finansinei padėčiai pirmąjį 2016 m. pusmetį sparčiai augo namų ūkių vartojimas (5,4 proc.). 2016 m. I ketvirtį namų ūkių vartojimo išlaidos augo 5,3 proc. ir lėmė 3,5 proc. punkto II ketvirčio BVP augimo. II ketvirtį tokios išlaidos augo dar sparčiau – 5,6 proc., o įtaka BVP augimui buvo didžiausia per kelerius pastaruosius metus ir lėmė 3,7 proc. punkto BVP augimo. Vartojimo mastą didino ne tik išaugusios darbo pajamos, bet ir vartojimo kreditai bei dėl sparčiau nei kainos augančių atlyginimų sustiprėjusi gyventojų perkamoji galia, pigusi nafta. Vidutiniu laikotarpiu augančios kainos ir dėl „Brexit“ padidėjęs ekonominis neuztikrintumas turėtų prislopinti namų ūkių vartojimo augimą. Vartojimo pokyčius (sulėtėjimą) vidutiniu laikotarpiu lems ir demografiniai pokyčiai – augantis 65 metų amžiaus ir vyresnių gyventojų skaičius. Statistikos departamento duomenimis 65 ir vyresnių asmenų skurdo rizikos lygis 2015 m. sudarė 25 proc., namų ūkiuose su vaikais skurdo rizikos lygis taip pat siekė 25 proc., o namų ūkiuose, kuriuos sudarė vienas suaugęs asmuo ir išlaikomi vaikai, – net 47,6 procento. Šalies mastu 640 tūkst. šalies

gyventojų gyveno žemiau skurdo rizikos ribos, o skurdo rizikos lygis šalyje sudarė 22,2 proc. Tai reiškia, kad didelė visuomenės dalis turi labai ribotas galimybes didinti vartojimą. Kaip rodo 2016 m. pradžioje Lietuvos banko atlikta namų ūkių finansinės elgsenos apklausa, tik keturi iš dešimties namų ūkių didžiąją padidėjusių pajamų lėšų dalį būtų linkę sutaupyti, o kas trečias taupymui atidėtų pusę padidėjusių pajamų lėšų. Papildomas pajamas sutaupyti būtų linkę vidutines pajamas gaunantys asmenys, o uždirbantieji mažiausiai visas papildomas pajamas išleistų. Įvertinus namų ūkių polinkį vartoti, vidutiniu laikotarpiu namų ūkių vartojimo išlaidos vis dar augo gana sparčiai – vidutiniškai apie 4,4 proc. per metus.

Sparčiai kylantis realus darbo užmokestis ir laisvų darbo vietų pasiūla, 2016 m. I pusmetį augusi kiekvienoje ekonominėje veikloje, paskatino iki šiol buvusius neaktyvius gyventojus įsilieti į darbo rinką ir tapti aktyviais darbo rinkos dalyviais – 2016 m. I pusmetį darbo jėgos aktyvumo lygis 15–74 m. amžiaus grupėje siekė 67,9 proc. ir buvo 1,5 proc. punkto aukštesnis nei atitinkamu laikotarpiu prieš metus. Iki rekordinių aukštumų pakilęs aktyvumo lygis lėmė, kad darbo jėgos kiekis šalyje per tą patį laikotarpį išaugo 11,3 tūkst. asmenų, arba 0,8 proc., ir kompensavo darbo jėgos kiekį, netektą dėl neigiamo demografinių veiksnių poveikio.

Aktyvumo lygis augo visose amžiaus grupėse, labiausiai – 55 m. ir vyresnių gyventojų bei 15–24 m. amžiaus grupėse. 25–54 m. amžiaus grupėje (darbo jėga šioje grupėje sudaro 70 proc. šalies darbo jėgos) darbo aktyvumas didėjo nežymiai. 55–64 m. amžiaus grupėje aktyvumo lygis, palyginti su atitinkamu laikotarpiu prieš metus, padidėjo 4,3 proc. punkto (iki 69,7 proc.), 65 m. ir vyresnių gyventojų amžiaus grupėje – 1,7 proc. punkto, o darbo jėgos kiekis bendroje 55 ir vyresnių gyventojų amžiaus grupėje išaugo 31,2 tūkst. ir atsvėrė darbo jėgos kiekio sumažėjimą (20 tūkst. asmenų) 15–54 m. amžiaus grupėje.

Darbo jėgos aktyvumo lygio tendencijos ir ribotos galimybės ateityje kompensuoti būsimą darbo jėgos kiekio netekimą dėl emigracijos ir kitų neigiamų demografinių veiksnių didelio optimizmo nesuteikia. Paskutinius 6 metus aktyvumo lygis 25–54 m. amžiaus grupėje siekė 89–90 proc. ir nuo 2010 m. II pusmečio nekilo. Be to, 2015 m. šis Lietuvos rodiklis buvo penktas aukščiausias tarp ES valstybių, ES vidurkį viršijęs 3,8 proc. punkto. Šioje amžiaus grupėje galimybių aktyvumui smarkiai augti nėra. 55–64 m. amžiaus grupėje aktyvumo lygis Lietuvoje 2015 m. taip pat buvo vienas aukščiausių ES (66,2 proc.), tačiau Skandinavijos valstybių pavyzdžiai rodo, kad erdvės kilti iki 74–76 proc. lygio yra, tačiau, įvertinus prastesnę šios amžiaus grupės asmenų sveikatos būklę Lietuvoje, tai mažai tikėtina. Be to, net jeigu aktyvumo lygis šioje amžiaus grupėje priartėtų prie 75 proc. ribos vidutiniu laikotarpiu, tai padidintų darbo jėgos kiekį tik apie 20 tūkst. asmenų, t. y. maždaug tiek, kiek 2015 m. sudarė neigiama darbingo amžiaus gyventojų grynoji migracija. Todėl aukštas vyresnio darbingo amžiaus gyventojų darbo jėgos aktyvumas tik laikinai ir tik iš dalies kompensuos darbo jėgos nuostolius, patiriamus dėl nepalankių demografinių tendencijų (ypač emigracijos), švelnins darbo jėgos paklausos ir pasiūlos disbalansą, tačiau darbo jėgos mažėjimo nesustabdys. Be to, pagrindo tikėtis spartaus darbo jėgos aktyvumo augimo visą vidutinį laikotarpį nėra. Europos Komisijos parengtos vėliausios Lietuvos darbingo amžiaus gyventojų projekcijos rodo, kad 15–74 metų amžiaus gyventojų skaičius Lietuvoje vidutiniu laikotarpiu nuosekliai mažės (vidutiniškai po 1,6 proc. kasmet). Nedarbo lygis šalyje jau priartėjo prie struktūrinio nedarbo lygio, taigi ciklinio nedarbo nulemti darbo jėgos išteklių taip pat jau išseko. Todėl užimtumo augimo

tempai vidutiniu laikotarpiu lėtės (su rizika užimtumui mažėti), o nedarbo lygis mažės nebe taip sparčiai, kaip pastaraisiais metais.

Ketvirtadaliu išaugus laisvų darbo vietų skaičiui ir padidėjus darbo jėgos kiekiui, užimtų gyventojų skaičius 2016 m. I pusmetį augo daugelyje ekonominių veiklų ir iš viso šalies ūkyje padidėjo 2,4 proc. Valstybės sektoriuje užimtųjų skaičius išaugo 3,2 proc., 2,6 proc. punkto šio prieaugio lėmė užimtųjų skaičiaus padidėjimas švietimo veikloje (indėlis į visą užimtųjų prieaugį šalies ūkyje – 0,9 proc. punkto). Privačiame sektoriuje užimtų gyventojų skaičius išaugo 2,1 proc., o šį augimą daugiausia lėmė užimtųjų skaičiaus didėjimas tiek į eksportą, tiek į vidaus rinką orientuotose veiklose: administracinėje ir aptarnavimo veikloje, apdirbamojoje gamyboje bei didmeninėje ir mažmeninėje prekyboje. Privačiame sektoriuje ši tempą stipriai slopino mažėjęs užimtumas žemės ūkio veikloje.

Užimtųjų skaičiaus pokyčiai švietimo veikloje lėmė beveik 2/5 šalies ūkio užimtųjų augimo tempo 2016 m. I pusmetį. Įvertinus demografinių rodiklių tendencijas toks didelis užimtų gyventojų švietimo veikloje prieaugis sunkiai paaiškinamas. Statistikos departamento duomenimis, 2016 m. pradžioje ikimokyklinio amžiaus (0–6 metų) vaikų šalyje buvo 1702 asmenimis, arba 0,8 proc., daugiau nei pernai (iš jų 6 metų amžiaus vaikų padaugėjo 1350 asmenų, arba 4,7 proc.), o mokyklinio (7–18 metų) ir studentiško amžiaus asmenų (19–23 metų) atitinkamai 2,8 proc. ir 6,7 proc. sumažėjo. Nepaisant to, užimtųjų skaičius švietimo veikloje 2016 m. I pusmetį, palyginti su atitinkamu laikotarpiu prieš metus, išaugo 9,3 proc. arba 14,9 tūkst. asmenų. Užimtumą švietimo veikloje 2016 m. turėjo paskatinti šiemet įteisintas privalomas priešmokyklinis ugdymas vaikams, kuriems atitinkamais kalendoriniais metais sukanka šešeri metai. Tačiau Švietimo ministerijos vertinimu, įteisinto priešmokyklinio ugdymo programai įgyvendinti papildomai įdarbinti prireiktų apie 200 pedagogų. Todėl kyla pagrįstų abejonių dėl statistinių duomenų patikimumo (gyventojų užimtumo statistinio tyrimo imtis yra pakankama įvertinti tik bendrus užimtumo ir nedarbo rodiklius, bet nepakankama detaliai statistinei informacijai rengti) arba papildomo pedagogų poreikio įverčio.

Darbo jėgos aktyvumą ir užimtumą skatinusi darbo jėgos paklausa 2016 m. I pusmetį toliau stiprėjo. Laisvų darbo vietų skaičiaus metinis augimo tempas siekė 24,7 proc. Pirmą kartą nuo 2007 m. laisvų darbo vietų skaičius nemažėjo (t. y. augo arba nekito) visose ekonominėse veiklose, kas įspėja, kad darbo rinkos būklės gerėjimas artėja prie piko. Didžiausią įtaką laisvų darbo vietų augimui šalies ūkyje turėjo laisvų darbo vietų augimas transporto ir saugojimo veikloje, viešojo valdymo ir gynybos veikloje, didmeninėje ir mažmeninėje prekyboje, todėl šiose veiklose labiausiai tikėtinas užimtųjų prieaugis artimiausiu metu, jei bus pakankama darbo jėgos pasiūla.

Paskutinius septynerius metus trunkantis laisvų darbo vietų skaičiaus augimas įspėja apie toliau augantį darbo jėgos poreikį ir stiprėjantį darbo jėgos pasiūlos neatitikimą paklausai. Darbo biržos duomenimis, vis labiau ryškėja tam tikrų profesijų darbuotojų šalyje trūkumas. Lietuvoje trūksta sunkiasvorių ir krovinių transporto priemonių vairuotojų, siuvėjų, mūrininkų, betonuotojų, grindų ir plytelių klojėjų, stogdengių, statybininkų, elektrikų, suvirintojų. Todėl tikėtina, kad transporto, saugojimo ir statybų veikla užsiimančios įmonės artimiausiu metu labiausiai pajus kvalifikuotų

darbuotojų stygių. Spartus laisvų darbo vietų prieaugis (išaugo 39,5 proc.), tačiau santykinai nedidelis užimtųjų prieaugis (išaugo 3,2 proc.) viešojo valdymo ir gynybos veikloje 2016 m. I pusmetį rodo, kad valstybės tarnyba taip pat jau ima susidurti su kvalifikuotų darbuotojų trūkumu. Tikėtina, kad vidutiniu laikotarpiu dėl patrauklesnio atlyginimo privačiame sektoriuje valstybės tarnyboje užimtųjų skaičius augs lėtai su rizika nuosaikiai mažėti.

Numatome, kad užimtų gyventojų skaičius 2016 m. išaugs 2,1 proc., 2017 m. – 0,8 proc., 2018 m. – 0,2 proc., 2019 m. – 0,0 proc. Nedarbo lygis ekonominės raidos scenarijaus apimančio laikotarpio pabaigoje sudarys 6,3 proc.

Darbuotojams palanki situacija darbo rinkoje, lemianti spartų darbo užmokesčio augimą, turi įtakos ir kainų pokyčiams, ypač paslaugų sektoriuje. Dėl išaugusio MMA auga paslaugų sektoriaus darbo jėgos kaina, todėl kyla ir šių darbuotojų suteikiamų paslaugų kaina. Pastaruosius 1,5 metų paslaugų kainų kitimas išliko stabilus, sudarė vidutiniškai po 3,4 proc. per metus. Atsižvelgiant į numatomą stabilų darbo užmokesčio augimo tempą, vidutiniu laikotarpiu paslaugų kainų augimo tendencija neturėtų smarkiai kisti.

Transporto priemonių degalus, kurių kainos šiuo metu artimos 2008–2009 m. lygiui, kitais metais brangins po truputį kylančios naftos kainos. Tačiau šių metų viduryje vėl atpigusios dujos ir elektros energija mažins namų ūkių išlaidų energinėms prekėms kaštus tiek 2016, tiek ir 2017 metais.

Pastaraisiais metais sėkmingai įvykdyti energetinio saugumo stiprinimo projektai, pasaulinis naftos kainų mažėjimas bei nuosekliai augusios vartotojų pajamos stipriai sumažino vartotojų išlaidų dalį energiniams produktams. 2016 m., palyginti su 2013 m., vartotojų išlaidų dalis energinėms prekėms (neįskaitant transporto priemonių degalų) sumažėjo per pusę – nuo 9,9 proc. iki 5,4 proc. Išlaidų dalis elektros energijai sumažėjo nuo 3,2 proc. iki 1,7 proc., dujoms – nuo 1,6 proc. iki 0,7 proc., šiluminei energijai – nuo 4,2 proc. iki 1,7 proc. Išlaidų dalies energinėms prekėms (kurios daugiausia yra importinės) sumažėjimas sudarė galimybę vartotojams didesnę dalį pajamų skirti vietinėms prekėms ir paslaugoms įsigyti, o tai gerino šalies einamosios sąskaitos balansą.

Lietuvos Respublikos akcizų įstatymu nustatytas stabilus alkoholinių gėrimų akcizų tarifų didinimas visų rūšių alkoholiniams gėrimams (po 8 proc.) ir etilo alkoholiui (po 2,5 proc.) turės po 0,1 proc. punkto spartinantį poveikį infliacijai kasmet 2016–2018 m. laikotarpiu. Tokio paties dydžio poveikį infliacijai turės ir numatytas akcizų tarifų didinimas tabako gaminiams 2016–2018 metais.

Grynoji infliacija (apskaičiuota pagal SVKI be energinių prekių ir neapdorotų maisto produktų), pastaruosius dvejus metus pasižymėjo stabilumu ir 2014–2015 m. vidutiniškai sudarė 1,2 proc. Šių metų I pusmetį sparčiai augęs realus darbo užmokestis ir namų ūkių vartojimo išlaidos metinės grynosios infliacijos lygį paspartino iki 2 proc. Vidutiniu laikotarpiu darbo užmokesčiui augant sparčiau už darbo našumą bei augant vidaus paklausai, grynosios infliacijos lygis palaiapsniui spartės ir priartės prie daugiamečio vidurkio (2,4 proc.).

Vidutinės metinės infliacijos projekcija nekeičiama. Numatoma, kad vidutinė metinė infliacija, apskaičiuota pagal SVKI, 2016 m. sieks 0,7 proc., 2017 m. – 2,2 proc., 2018 m. – 2,5 proc., 2019 m. – 2,5 proc.

Lietuvos eksportuotojams išorinė aplinka dėl „Brexit“ nulemtu ekonominiu neužtikrintumu vidutiniu laikotarpiu išliks nepalanki. Dėl pratęstų prekybos su Rusija suvaržymų ir sumažėjusios paklausos tiek JK, tiek visoje ES, tarptautinė konkurencija paaštrės.

Artimiausiu metu persiorientavimo į kitas rinkas galimybės bus sudėtingesnės. Nors NVS šalyse 2017 m. numatomas ūkio atsigavimas, po patirtos krizės šio prekybos bloko šalių perkamoji galia sumažėjusi, daugelyje šio bloko šalių padidėjęs ekonominis nesaugumas. Paklausa pagrindinėse Lietuvos prekybos partnerėse ES ir Europos laisvosios prekybos asociacijos (ELPA) šalyse bus prislopinta dėl neigiamos „Brexit“ įtakos, be to, daugumoje ne euro zonos valstybių stiprės Lietuvos eksportuotojų konkurencingumą mažinantis veiksnys – valiutų nuvertėjimas. Galimybes konkuruoti eksporto rinkose mažins ir sparčiau nei darbo našumas auganti darbo jėgos kaina.

Vidutiniu laikotarpiu eksportuotojams teks prisitaikyti prie pakitusių ekonominių aplinkybių, investuoti siekiant didinti konkurencingumą bei valdyti valiutų riziką, priimti sprendimus, mažinančius gamybos sąnaudas, didinančius veiklos efektyvumą ir gamybos mastus. Santūraus optimizmo dėl eksporto perspektyvų suteikia 2015 m. vykęs Lietuvos eksporto rinkų perorientavimas – tai sudaro sąlygas vidutiniu laikotarpiu įsitvirtinti ir plėsti eksporto apimtis jau atrastose trečiojoje šalyse, ypač tose, su kuriomis atsiskaitoma doleriais.

2015 m. rezultatai rodo, kad ir esant nepalankioms sąlygoms Lietuvos įmonės sugeba prisitaikyti ir didinti eksportuojamos produkcijos apimtis. Lietuviškos kilmės prekių eksporto vertė (be mineralinių produktų, kurių vertei neigiamą įtaką darė kritusios naftos kainos) 2015 m. išaugo 3,2 proc. Didžiausią poveikį augimo tempui turėjo augęs lietuviškos kilmės augalinių produktų, baldų, mašinų ir mechaninių įrengimų, chemijos pramonės produktų eksportas.

Vis dėlto, įvertinę dėl „Brexit“ pasikeitusią išorinę aplinką ir darbo našumo pokyčius, vidutiniu laikotarpiu numatome santūresnes Lietuvos prekių ir paslaugų eksporto perspektyvas, nei buvo numatyta 2016 m. pavasarį. Numatome, kad 2016 m. realus prekių ir paslaugų eksportas augs 4,9 proc., 2017 m. – 2,8 proc., 2018 m. – 3,1 proc., 2019 m. – 3,3 proc.

Rizika dėl ekonominės raidos scenarijaus išsipildymo

Nors ir realizavosi 2016 m. kovo mėn. įvardyta rizika dėl JK 2016 m. birželio 23 d. referendumo rezultatų bei abipusių Rusijos ir ES sankcijų pratęsimo, neigiamų rizikos veiksnių sąrašas nesutrumpėjo.

Po „Brexit“ Europoje ir už jos ribų sustiprėjo ekonominis neužtikrintumas, kuris neigiamai veikia verslo ir vartotojų lūkesčius, o kartu verslo investicijų ir namų ūkių vartojimo raidą tiek Lietuvoje, tiek kitose pasaulio ekonomikose. Be to, šiuo metu nėra žinoma nei kiek laiko užsitęs derybos dėl „Brexit“ (potencialiai jos gali trukti ilgiau nei 2 metus) nei derybų rezultatas.

Geopolitinė įtampa vis dar neatslūgusi, sulėtėjęs pasaulio ekonomikos augimas, iki 2017 m. pratęstos abipusės Rusijos ir ES sankcijos gali būti nepanaikintos ilgesnį laikotarpį. ES slegiančios problemos – kai kurių šalių skolų problema, Europą užplūdusių pabėgėlių klausimas, įtampa ES bankų sektoriuje, terorizmo grėsmė – nesumažėjo. Atsirado politinės įtampos ES rizika. Visa tai didina tiek pasaulio, tiek euro zonos ir Lietuvos ekonomikų pažeidžiamumą.

Neatmestinos ir teigiamos „Brexit“ pasekmės. Vidutinio laikotarpio pabaigoje dėl „Brexit“ dalis asmenų Lietuvoje gali atsisakyti planų emigruoti, o jau emigravę į JK asmenys galėtų apsispręsti grįžti į Lietuvą – tai pagerintų demografines tendencijas ir sudarytų sąlygas užimtų gyventojų skaičiui augti sparčiau.

Lanksti Lietuvos ekonomika ir kvalifikuota, santykinai pigi darbo jėga galėtų būti patrauklūs veiksniai JK veikusioms paslaugoms persikelti į Lietuvą. Todėl labai svarbu, kad atitinkamos institucijos ir Lietuvos verslas jau dabar nustatytų potencialių galimybių sritis ir imtųsi kryptingų veiksmų.

Pagrindinių ekonominių veiklų raida ir perspektyvos vidutiniu laikotarpiu

Ekonominė veikla (bendrosios pridėtinės vertės dalis 2016 m. pirmąjį pusmetį)	Raida ir perspektyvos
Didmeninė ir mažmeninė prekyba (18,6 proc.*)	Augant vidaus paklausai ir didėjant namų ūkių pajamoms, auga mažmeninės prekybos rodikliai – 2016 m. pirmąjį pusmetį mažmeninės prekybos augimo tempai Lietuvoje buvo vieni sparčiausių ES (apie 2,5 karto didesni negu vidutiniškai ES šalyse). 2016 m. pradžioje mažmeninės prekybos apyvarta augo kiekvieną mėnesį, palyginti su atitinkamu 2015 m. mėnesiu, ir per pirmąjį pusmetį padidėjo 7,0 proc. – toks mažmeninės prekybos augimas vienas sparčiausių per pastaruosius metus. Automobilių degalų prekyba augo 13,7 proc., kas lėmė beveik pusę mažmeninės prekybos augimo; prekyba maisto prekėmis, alkoholiniais gėrimais ir tabako gaminiais – 4,8 proc., prekyba ne maisto prekėmis – 5,8 proc. (didžiausią įtaką tam turėjo farmacijos, medicinos ir kosmetikos prekių bei informacijos ir ryšių technologijų įrangos, kultūros ir poilsio prekių, laikrodžių, juvelyrinių dirbinių prekybos augimas). Statistikos departamento verslo tyrimų duomenimis, pirmąjį 2016 m. pusmetį prekybos pasitikėjimo rodiklis buvo gerokai didesnis nei atitinkamą 2015 m. laikotarpį, tačiau antrojo pusmečio pradžioje prekyba užsiimančių įmonių optimizmas ėmė blėsti, o rugpjūčio mėn. užfiksuotas 4 proc. punktais mažesnis nei prieš metus prekybos pasitikėjimo rodiklis. Vidutiniu laikotarpiu prekybos apimčių plėtrą skatins mažėjantis nedarbo lygis ir sparčiai augantis darbo užmokestis, o slopins augančios automobilių degalų kainos ir dėl ateities neužtikrintumo galimi vartotojų elgsenos pokyčiai – atidėtas ne pirmo būtinumo prekių įsigijimas. Todėl didmenine ir mažmenine prekyba užsiimančių įmonių plėtra 2017–2019 m. bus santūresnė nei 2016 m.
Transportas ir saugojimas (12,3 proc.*)	2016 m. transporto ir saugojimo veikla atsigavo po 2015 m. patirto nuosmukio. 2016 m. pirmąjį pusmetį transporto ir saugojimo paslaugų įmonių pardavimo pajamos augo 3,6 proc. – tokius rezultatus lėmė 11,2 proc. augusios krovinio kelių transporto įmonių pajamos. Gerus 2016 m. pirmojo pusmečio rezultatus lėmė diversifikuota transporto paslaugų eksporto rinka (augo kelių transporto paslaugų eksportas į Vokietiją, Prancūziją, Daniją, Austriją, Nyderlandus) ir santykinai mažos degalų kainos. Remiantis Statistikos departamento skelbiamais

Ekonominė veikla (bendrosios pridėtinės vertės dalis 2016 m. pirmąjį pusmetį)	Raida ir perspektyvos
	2007–2016 m. verslo tyrimų duomenimis, 2016 m. sausio–rugpjūčio mėn. labai didelė sausumos transporto įmonių dalis verslo padėtį vertino gerai arba patenkinamai, o nuo 2016 m. vasario–rugpjūčio mėn., palyginti su atitinkamu 2015 m. laikotarpiu, augo įmonių, prognozuojančių jų teikiamų paslaugų paklausos augimą artimiausiais mėnesiais, skaičius. Vis dėlto vidutiniu laikotarpiu, kylant naftos kainoms, transporto ir saugojimo paslaugų įmonių plėtra gali būti suvaržyta dėl kuro kainų augimo, todėl šia veikla užsiimančioms įmonėms ypač svarbu sumažinti degalų sąnaudas, modernizuojant ir stiprinant automobilių parkus. Po „Brexito“ atsiradęs ekonominis neužtikrintumas ir tvyrantis neaiškumas dėl būsimų prekybos sąlygų galėtų neigiamai paveikti transporto paslaugų eksporto į JK apimtį. Galimą neigiamą transporto paslaugų eksporto į JK, kuris sudaro apie 5 proc. viso transporto paslaugų eksporto, poveikį galėtų atsvirti plėtra esamose ir įsitvirtinimas naujose rinkose. Lietuvos vežėjų sąjungos duomenimis, Lietuvos vežėjai turi didelį potencialą dirbti Rytų – Irano, Azerbaidžano, Kinijos – rinkose.
Apgyvandinimo ir maitinimo paslaugų veikla (1,4 proc.*)	2016 m. pirmąjį pusmetį Lietuvos apgyvendinimo įstaigos priėmė 1,2 mln. turistų, tai 11,0 proc. daugiau nei pernai per tą patį laikotarpį: augo užsieniečių ir vietinių turistų, sudarančių apie pusę turistų srauto, skaičius. Po ilgos pertraukos augo turistų srautai iš vienos pagrindinių atvykstamojo turizmo – Baltarusijos rinkos. Sparčiai augo apgyvendintų turistų skaičius ne tik iš Europos (Lenkijos, Latvijos, Baltarusijos, Vokietijos, Ukrainos ir kt.), bet – dėl patrauklaus bendro trijų Baltijos šalių kelionių krypties įvaizdžio formavimo – ir iš Azijos šalių, kurių gyventojai vienos kelionės metu nori aplankyti visas tris Baltijos šalis. Valstybinio turizmo departamento duomenimis, didžiųjų miestų apgyvendinimo įstaigose turistams ganėtinai sunku rasti vietų nakvynei, trūksta gidų, todėl galima daryti išvadą, kad turizmo paslaugų paklausa viršija pasiūlą ir galima tikėtis gerų 2016 m. rezultatų. Padidėjęs Lietuvos žinomumas ir patrauklumas dėl įvesto euro bei atsiradusios naujos skrydžių kryptys vidutiniu laikotarpiu lems apgyvendinimo paslaugų sektoriaus plėtrą. Palyginti su 2009 m., kai buvo skrendama maždaug 30 kryptų, 2016 m. iš Lietuvos galima pasiekti daugiau negu dvigubai kitų šalių oro uostų, o iki 2020 m. planuojama atidaryti dar 30 naujų maršrutų ir maždaug penkiolikos jau esamų maršrutų skrydžių

Ekonominė veikla (bendrosios pridėtinės vertės dalis 2016 m. pirmąjį pusmetį)	Raida ir perspektyvos
	intensyvumas turėtų padidėti. Augantys užsienio turistų srautai ir didėjančios Lietuvos gyventojų pajamos 2016 m. pirmąjį pusmetį skatino maitinimo paslaugas teikiančių įmonių veiklą – jų apyvarta išaugo 6,6 proc. Prie gerų maitinimo paslaugų veiklos rezultatų prisidėjo augančios užsienio turistų išlaidos – apie penktadalį užsienio turistų išlaidų sudaro išlaidos maistui ir gėrimams. Statistikos departamento verslo tyrimų duomenimis, 2016 m. sausio–rugpjūčio mėn. beveik visos maitinimo įmonės verslo padėtį vertino gerai arba patenkinamai, dauguma įmonių nenumatė paklausos mažėjimo. Tikėtina, kad panašios tendencijos turėtų išsilaikyti ir vidutiniu laikotarpiu.
Apdirbamoji gamyba (19,7 proc.)	2016 m. pirmąjį pusmetį apdirbamosios gamybos augimo tempai augo sparčiau nei pernai ir buvo svarbus BVP augimo variklis – lėmė trečdalį pirmojo 2016 m. pusmečio BVP pokyčio. Pridėtinė vertė augo 3,3 proc.: pirmąjį ketvirtį 3,5 proc., antrąjį ketvirtį – 3,0 proc. Lėtesnį antrojo ketvirčio apdirbamosios gamybos pridėtinės vertės augimą lėmė sumažėjusi rafinuotų naftos produktų gamyba – šių produktų gamyba apdirbamosios gamybos struktūroje sudaro apie penktadalį, todėl bendras šios veiklos rezultatas yra ypač jautrus rafinuotų naftos produktų gamybos svyravimams. Daugumos kitų apdirbamosios gamybos sektorių produkcija augo, todėl panašu, kad kol kas gamintojai nesusidūrė su paklausos mažėjimo problemomis. Lietuvos pramoninkų konfederacijos skelbiamas pramonės lūkesčių indeksas 2016 m. trečiajam ketvirčiui rodo, kad įmonės ateitį vertina atsargiai, tačiau tikisi plėtros (apdirbamosios gamybos įmonės pozityviai vertina vidaus paklausos ir eksporto perspektyvas). Dėl Statistikos departamento skaičiuojamo pramonės pasitikėjimo rodiklio ir jo sudėtinių dalių svyravimo sunku vertinti jų poveikį apdirbamosios gamybos rezultatams. Vis dėlto 2016 m. gegužės–rugpjūčio mėn., palyginti su 2015 m. atitinkamais mėnesiais, didėjo skaičius įmonių, prognozuojančių eksporto augimą. Apdirbamoji gamyba yra viena labiausiai į išorę orientuotų veiklų – apie du trečdaliai produkcijos parduodama ne Lietuvos rinkoje, todėl apdirbamosios gamybos rezultatus stipriai veikia situacija užsienio rinkose. Eksporto paklausos pokyčiai ir konkurencija eksporto rinkose bus pagrindiniai veiksniai, nuo kurių priklausys apdirbamosios gamybos ir visos pramonės raida

Ekonominė veikla (bendrosios pridėtinės vertės dalis 2016 m. pirmąjį pusmetį)	Raida ir perspektyvos
	vidutiniu laikotarpiu. Dėl prognozuojamo lėtesnio pagrindinės užsienio partnerės – ES ekonomikos augimo ir mažėjančios paklausos vidutiniu laikotarpiu Lietuvos gamintojams teks persvarstyti savo eksporto rinkų struktūras ir verslo plėtros kryptis. Geresnę prieigą į trečiųjų šalių rinkas sukurs jau pasiekti ir derinami ES ir kitų šalių prekybos režimo pasikeitimai.
Statyba (6,1 proc.)	2016 m. pirmąjį pusmetį statybos veikloje sukurta pridėtinė vertė sumažėjo 13,4 proc., tačiau metus trukęs statybos veiklos nuosmukis 2016 m. antroje pusėje turėtų baigtis. Statybos įmonių rezultatai yra labai priklausomi nuo viešojo sektoriaus investicijų, kurių didžioji dalis finansuojama iš ES paramos, todėl atsirado spąstai, kai baigėsi vienas ES struktūrinių fondų paramos laikotarpis (2007–2013 m.), o naujojo periodo (2015–2020 m.) ES fondų lėšos dar nepasiekė rinkos. Dėl šios priežasties 25,6 proc. mažėjo inžinerinių statinių ir 15 proc. – negyvenamųjų pastatų statybos darbų. Gyvenamųjų pastatų statyba išliko vienintelis segmentas, augęs (19 proc.) 2016 m. pradžioje, tačiau šie darbai sudarė mažiau nei 20 proc. šalyje atliktų statybos darbų. Antrojo pusmečio statybos veiklos rezultatus teigiamai veiks išibėgėjantis ES struktūrinių fondų lėšų naudojimas (2016 m. pirmąjį pusmetį panaudota tik ketvirtadalis pastatų modernizavimo ir trečdalis susisiekimo infrastruktūros projektams įgyvendinti 2016 m. numatytų lėšų). Be to, Lietuvos nekilnojamojo turto plėtros asociacijos duomenimis, antrąjį pusmetį verslo centrų rinka bus papildyta rekordiniais nuo 2009 m. verslo centrų plotais (apie 70 tūkst. kv. m.). Šie duomenys leidžia tikėtis statybų veiklos plėtros 2016 m. antrąjį pusmetį. Dalis statybų veikla užsiimančių įmonių diversifikavo riziką ir, sumažėjus statybos darbų užsakymams Lietuvoje, verslą plėtoja užsienyje. 2016 m. pirmąjį pusmetį užsienyje atliktų statybos darbų vertė augo 26,1 proc. Lietuvos statybos įmonės daugiausia užsakymų vykdė Švedijoje, Norvegijoje, Estijoje, Vokietijoje ir Danijoje. JK pasitraukimas iš ES neturėtų reikšmingos įtakos pastaraisiais metais išibėgėjusiam statybos paslaugų eksporto augimui, nes statybos paslaugų eksportas į šią šalį sudaro tik 1 proc. viso statybos paslaugų eksporto. Vidutiniu laikotarpiu statybos plėtrą skatins 2014–2020 m. finansiniu laikotarpiu numatyti ES fondų lėšomis finansuojami susisiekimo infrastruktūros, namų modernizavimo ir renovavimo darbai, įgyvendinami aplinkosaugos projektai ir projektai, nesusiję su ES fondų

Ekonominė veikla (bendrosios pridėtinės vertės dalis 2016 m. pirmąjį pusmetį)	Raida ir perspektyvos
Žemės ūkis (2,0 proc.)	lėšomis, bei viešbučių ir prekybos centrų plėtra. 2016 m. pirmąjį pusmetį žemės ūkio veikloje sukurta pridėtinė vertė augo gana sparčiai – 2,4 proc., tačiau antrąjį pusmetį toks augimas nėra tikėtinas. Žemės ūkio veikloje sukuriamos pridėtinės vertės pokyčiams didžiausią įtaką turi grūdų derlius, kuris 2015 m. augo 22,5 proc. ir buvo rekordinis per visą šalies istoriją. Žinant, kad 2016 m. tokio grūdų derliaus augimo pakartoti nepavyks (Lietuvos agrarinės ekonomikos instituto duomenimis, nors pasėlių plotai augo, tačiau dėl numatomo prastesnio derlingumo Lietuvoje prognozuojamas 10,4 proc. mažesnis grūdų derlius), o metiniam žemės ūkio veiklos pokyčiui svarbiausias yra trečio ketvirčio rezultatas (2015 m. trečiąjį ketvirtį žemės ūkio veikloje sukurta pridėtinė vertė augo net 5,9 proc.), antrąjį pusmetį žemės ūkio veiklos augimas turėtų sulėtėti. Kaip ir pastaraisiais metais, vidutiniu laikotarpiu žemės ūkio plėtrą dėl gausios pasiūlos (pagal Jungtinių tautų maisto ir žemės ūkio organizacijos (FAO) duomenis, 2016 m. prognozuojamas 0,6 proc. pasaulinis grūdų derliaus augimas, o ES – 2,3 proc.) slopins žemos žemės ūkio produktų supirkimo ir eksporto kainos. Vidutiniu laikotarpiu Žemės ūkio ministerija numato nuosaikų, vidutiniškai iki 1 proc. per metus, šios veiklos pridėtinės vertės augimą.

Šaltinis: Statistikos departamentas, Užsienio reikalų ministerija, Ūkio ministerija, Energetikos ministerija, Susisiekimo ministerija, Žemės ūkio ministerija, Aplinkos ministerija, Lietuvos bankas, Lietuvos pramoninkų konfederacija, Lietuvos statybininkų asociacija, Lietuvos nekilnojamojo turto plėtros asociacija, Valstybinis turizmo departamentas, Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas, Lietuvos vežėjų sąjunga, Lietuvos grūdų augintojų asociacija, Jungtinių tautų maisto ir žemės ūkio organizacija.

* 2014 m. duomenys

Pagrindinių makroekonominių rodiklių įverčių 2016–2017 m. palyginimas

Rodiklis	Metai	Finansų ministerija 2016 m. rugsėjis	Europos Komisija 2016 m. gegužė	Skirtumas proc. p. (Finansų ministerijos projekcijos – Europos Komisijos prognozės)
BVP pokytis, proc.	2016	2,3	2,8	-0,5
	2017	2,7	3,1	-0,4
BVP defliatoriaus pokytis, proc.	2016	0,7	1,7	-1,0
	2017	2,2	1,9	0,3
Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimo (BPKF) pokytis, proc.	2016	-2,6	2,5	-5,1
	2017	6,3	4,6	1,7
Namų ūkių vartojimo išlaidų pokytis, proc.	2016	5,5	4,3*	1,2
	2017	4,2	3,9*	0,3
Suderintas vartotojų kainų indekso pokytis, proc.	2016	0,7	0,6	0,1
	2017	2,2	1,8	0,4
Nedarbo lygis, proc.	2016	8,0	7,8	0,2
	2017	7,2	6,4	0,8
Vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio pokytis, proc.	2016	7,4	4,6**	2,8
	2017	6,2	5,1**	1,1

*Privatus vartojimas (pokytis, proc.), susidedantis iš namų ūkių vartojimo išlaidų ir ne pelno institucijų, aptarnaujančių namų ūkius

**Kompensacija dirbančiajam

Dalies Finansų ministerijos 2016 m. rugsėjo mėn. ekonominės raidos scenarijuje pateiktų rodiklių įverčiai skiriasi nuo paskutinių žinomų Europos Komisijos prognozių. Skirtumus lėmė nuo gegužės mėn. (kai Europos Komisija parengė prognozes) pasikeitusios Lietuvos ūkio raidos tendencijos, dėl „Brexit“ padidėjęs ekonominis neuztikrintumas ir skirtingos išorinės aplinkos prielaidos. Finansų ministerija, rengdama 2016 m. rugsėjo mėn. ekonominės raidos scenarijų, naudojo Europos Komisijos 2016 m. liepos mėn. tyrime paskelbtus naftos kainų, euro ir dolerio kurso, ES ir euro zonos šalių ekonomikų perspektyvų įverčius ir Tarptautinio valiutos fondo liepos mėn. paskelbtą Rusijos ir NVS šalių ekonomikų raidos įvertį.